

HỢP TÁC VIỆT NAM - CHÂU PHI - TRUNG ĐÔNG TRONG LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP

I. TÌNH HÌNH HỢP TÁC GIỮA VIỆT NAM - CHÂU PHI

Từ những năm 1980 và đầu những năm 1990 các chuyên gia nông, lâm nghiệp và thuỷ lợi của Việt Nam đã được cử sang làm việc ở một số nước châu Phi như Angola, Môdambich, Angiêri, Libi để hỗ trợ kỹ thuật về trồng lúa nước, chăn nuôi, bảo vệ thực vật, giám sát và thực hiện các công trình thuỷ lợi.

Trong những năm gần đây, với sáng kiến của FAO cũng như Cộng hoà Pháp về Chương trình đặc biệt an ninh lương thực cho những nước thiếu lương thực và có thu nhập thấp trong khuôn khổ Hợp tác Nam-Nam, sự hợp tác về chuyên gia nông nghiệp giữa Việt Nam và một số nước châu Phi đã được thiết lập và phát triển với nội dung công việc là giúp nông dân châu Phi xây dựng các mô hình chuyển giao công nghệ trong các lĩnh vực thuỷ lợi, chăn nuôi, trồng trọt, nuôi ong, thuỷ sản, chế biến nông sản, cơ khí nhỏ và biên soạn tài liệu khoa học, đào tạo.

Việt Nam đã ký thoả thuận 3 bên (Việt Nam+ 1 nước châu Phi + FAO) với 5 nước

châu Phi gồm Xênegan, Madagaxca, Cộng hoà Côngô và Bénanh và hợp tác 4 bên với Mali (Việt Nam - Fao - Pháp và Mali), đang thảo luận với Ruanda, Tandania, Namibia. Cho đến nay có khoảng trên 400 nước chuyên gia nông nghiệp đã và đang làm việc theo chương trình này.

Qua thực tiễn của quá trình hợp tác chuyên gia nông nghiệp, chúng ta nhận thấy có một số đặc điểm sau đây:

- Kinh nghiệm của các chuyên gia của ta rất phù hợp với châu Phi. Các chuyên gia đã đạt kết quả tốt trong việc chuyển giao các công nghệ trong nông nghiệp với chi phí thấp, dễ thực hiện, giúp cho nông dân châu Phi xây dựng các mô hình điểm trình diễn trồng lúa, chăn nuôi nhỏ, nuôi cá và quản lý nước.

- Nông dân các nước ban tiếp nhận các kết quả trên và đánh giá cao các chuyên gia về tinh thần làm việc, tính giản dị, gần gũi và dễ thích nghi với điều kiện sinh hoạt khó khăn ở nông thôn châu Phi.

- Mô hình này đã được coi là thành công và được nhiều diễn đàn quốc tế đề cập,

như Hội nghị quốc tế và phát triển châu Phi lần thứ 3 tổ chức tại Tôkyô Nhật Bản (TICAD-III), Hội thảo phát triển châu Phi tại Hà Nội 5/200... gây được sự chú ý của nhiều nước và các tổ chức quốc tế;

Từ mô hình trao đổi chuyên gia, hiện nay một số nước đã chính thức đề nghị Việt Nam mở rộng hình thức hợp tác là đưa nông dân sang châu Phi, triển khai các chương trình sản xuất lúa và chế biến tại chỗ...

- Các cấp bộ nông nghiệp Việt Nam đã giới thiệu và xây dựng được nhiều mô hình phù hợp với điều kiện khó khăn của châu Phi, đã chuyển giao một số công nghệ của Việt Nam, đơn giản nhưng thiết thực, có hiệu quả về trồng lúa, cây lương thực, rau quả, chăn nuôi gia đình, nuôi cá, nuôi ong, chế biến nông sản...

- Thực tiễn công tác tại châu Phi đã tạo ra một số cán bộ trưởng thành, tích lũy được nhiều kinh nghiệm làm việc ở châu Phi, có thể tiếp tục phát triển sự nghiệp Hợp tác Nam-Nam trong giai đoạn mới.

Bên cạnh những ưu điểm trên đây, chúng ta vẫn gặp phải không ít những khó khăn, tồn tại, đó là:

- Vị trí địa lý xa xôi, điều kiện khí hậu khắc nghiệt, trình độ canh tác rất lạc hậu, cơ sở hạ tầng thấp kém, dân trí thấp, vì vậy việc thực hiện chuyển giao các mô hình rất khó khăn, ảnh hưởng nhiều đến kết quả hợp tác sản xuất;

- Điều kiện công tác và sinh hoạt của chuyên gia khó khăn, lương chuyên gia thấp (600 USD/tháng theo chương trình FAO), nên việc tuyển chọn chuyên gia ngày càng khó hơn;

- Khó khăn về ngôn ngữ: ngoài việc phải đảm bảo sức khỏe, chuyên môn, các chuyên gia của ta phải thông thạo tiếng Anh hoặc tiếng Pháp. Thực tế cho thấy trong thời gian qua các cán bộ trẻ của ta được cử đi làm chuyên gia/kỹ thuật viên chưa được chuẩn bị tốt về ngoại ngữ nên hạn chế rất nhiều đến kết quả làm việc;

- Mặc dù ta đã tổ chức một số đợt đưa chuyên gia sang các nước châu Phi, song chưa chủ động trong công tác chuẩn bị. Việc giám sát, đánh giá kiểm điểm tình hình thực hiện các chương trình đã được ký kết chưa làm được thường xuyên để rút kinh nghiệm và các bài học cần thiết;

- Khả năng tài chính hạn hẹp của cả nước chủ nhà và nước hợp tác nên chưa khai thác được nhiều các nhà tài trợ khác, chủ yếu vẫn tập trung vào các nhà tài trợ truyền thống như FAO, Pháp và mới đây là Nhật Bản;

- Ta chưa có bộ phận chuyên trách chuẩn bị đào tạo, tuyển chọn, quản lý phục vụ các hoạt động liên quan đến việc đưa chuyên gia sang châu Phi.

- Thông tin liên lạc và việc gặp gỡ trao đổi giữa nước chủ nhà và Việt Nam rất khó khăn. Việc chỉ đạo quản lý Đoàn Chuyên gia Kỹ thuật rất khó sát thực tế, nên thường không nắm được tình hình chính xác, kịp thời để có các biện pháp sửa đổi, điều chỉnh thích hợp. Hội nghị đánh giá 3 bên hàng năm, hoặc sau 2 năm, không tổ chức được do khó khăn về kinh tế như Hiệp định đã ghi nhận. Chỉ một số trường hợp như Benin, Madagaxca, Cộng hòa Côngô, ngoại trừ Xênegan đã tổ chức 3 lần có chuẩn bị tốt và có sự tham gia đầy đủ của đại diện có thẩm quyền các bên.

Điều này hạn chế việc trao đổi thống nhất trong đánh giá và giải quyết các vướng mắc tồn đọng để thúc đẩy việc hợp tác giữa các bên.

- Nước chủ nhà và nước hợp tác (Việt Nam) chưa có bàn bạc thống nhất quyền lợi cụ thể của cán bộ ta khi về nước trước khi kết thúc hợp đồng do ốm đau, bệnh tật hoặc tử vong do bệnh tật hay tai nạn trong thời gian ở nước bạn. Đối với các nước đang phát triển thì nội dung này rất khó chi tiết như luật lao động của Việt Nam hay các nước phát triển khác.

- Trở ngại về ngôn ngữ (tiếng Pháp) là rất lớn, khởi nguồn ngay từ ban đầu nhưng chưa giải quyết triệt để.

Đánh giá chung về tình hình hợp tác khoa học kỹ thuật và thương mại trong nông nghiệp

Thuận lợi:

- Các nước châu Phi đánh giá cao về sự thành công của các chương trình an ninh lương thực, xoá đói giảm nghèo, phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn, sự nghiệp đổi mới của Việt Nam.

- Trình độ phát triển và kinh nghiệm phát triển của ta phù hợp với khả năng và trình độ của hầu hết các nước châu Phi. Ta có quan hệ truyền thống với các nước châu Phi trong các lĩnh vực thuộc thế mạnh của ta về hợp tác chuyển giao kỹ thuật sản xuất lúa, quy hoạch đất đai, thuỷ lợi, chăn nuôi, chế biến nông sản...

- Nhiều nước và tổ chức quốc tế quan tâm đến phát triển châu Phi, có thể tranh thủ được các nguồn viện trợ thông qua kênh này để thực hiện các dự án chương trình hợp tác khoa học kỹ thuật, đào tạo,

ngoài chương trình hợp tác trao đổi chuyên gia;

- Thị trường khu vực châu Phi đang trong quá trình chuyển đổi không khắt khe về tiêu chuẩn, chất lượng so với các thị trường khác. Các nước châu Phi cũng đang có nhu cầu về các mặt hàng của ta như gạo, cà phê, cao su, chè, hàng thủ công...

- Nhiều nước châu Phi được hưởng chế độ ưu đãi trong quan hệ thương mại với Mỹ và EU nên Việt Nam có thể liên doanh, liên kết với các doanh nghiệp châu Phi để xuất nông sản của ta vào các thị trường này.

Sự hợp tác trong lĩnh vực khoa học kỹ thuật và thương mại trong nông nghiệp cũng có nhiều khó khăn, thách thức, đó là:

- Hợp tác về khoa học kỹ thuật trong nông nghiệp mới chỉ ở mức thoả thuận, ghi nhớ, hầu hết các chương trình chưa được triển khai trên quy mô lớn, kể cả các nước ta có quan hệ từ lâu như Ai Cập, Angiêri...;

- Châu Phi có vị trí xa xôi, chủ yếu vẫn là các nước đang phát triển, cơ sở hạ tầng thấp kém;

- Khả năng thanh toán giao dịch thương mại trực tiếp vẫn còn khó khăn;

- Nhiều doanh nghiệp của ta chưa hiểu rõ và chưa quan tâm nhiều đến tiềm năng và cơ hội kinh doanh tại thị trường châu Phi; bên cạnh đó việc tuyên truyền của ta về châu Phi trên các phương tiện thông tin đại chúng còn chưa đề cập nhiều đến các thế mạnh của châu Phi như giàu tài nguyên, phong cảnh nhiều nơi rất đẹp thu hút du lịch, đa số doanh nhân Việt Nam

sang làm ăn ở châu Phi đều thành công...do vậy sức hút của khu vực này chưa cao trong quan niệm của một bộ phận doanh nghiệp và chuyên gia Việt Nam.

II. HỢP TÁC VỚI CÁC NƯỚC THUỘC KHU VỰC TRUNG ĐÔNG

Hợp tác với Trung Đông trong lĩnh vực nông nghiệp chưa nhiều bằng với châu Phi, nhưng bước đầu đã được triển khai trên một số lĩnh vực. Cụ thể là:

Hợp tác về khoa học kỹ thuật với khu vực Trung Đông trong lĩnh vực nông nghiệp: Trao đổi chuyên gia, đào tạo chuyên gia, kỹ thuật viên cho bạn, trao đổi kinh nghiệm, tham gia các hội nghị, hội thảo, tăng cường hợp tác thông qua các dự án song phương hoặc đa phương.

- Gửi chuyên gia về nông nghiệp, thu lợi sang giúp bạn theo mô hình Việt Nam đang thực hiện với một số nước châu Phi.

- Mô hình hợp tác thông qua các dự án song phương tương tự như mô hình hợp tác với Irắc: đưa cán bộ sang hướng dẫn sản xuất, đào tạo cán bộ cho bạn...

- Kinh phí để thực hiện các chương trình hợp tác có thể từ Chính phủ các nước Ả-rập, hoặc cả hai bên tìm nguồn kinh phí từ đối tác thứ ba;

Nguồn: Trích Tham luận của Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn tại Hội nghị toàn quốc về Hợp tác Việt Nam-châu Phi-Trung Đông, Hà Nội 4-2007.

Tăng cường hợp tác với Ixraen về áp dụng công nghệ cao trong sản xuất nông nghiệp, công nghệ tưới, sản xuất rau quả sạch, cử chuyên gia, kỹ thuật viên sang đào tạo, tranh thủ kinh nghiệm nông nghiệp hiện đại của Ixraen.

Về Thương mại nông sản: Tăng cường các hoạt động xúc tiến thương mại sang thị trường Trung Đông, tổ chức các diễn đàn doanh nghiệp để các doanh nghiệp xuất khẩu nông sản của Việt Nam có thể mở rộng quan hệ hợp tác với các đối tác trong lĩnh vực cao su, điều, sản phẩm gỗ, đồ thủ công mỹ nghệ và nông sản khác...

Trong tương lai chắc chắn sự hợp tác Việt Nam – châu Phi – Trung Đông về nông nghiệp và phát triển nông thôn sẽ còn tiếp tục phát triển hơn nữa. Để cho sự hợp tác đó được đẩy mạnh hơn nữa, không chỉ Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn tăng cường nỗ lực, mà còn cần có sự hỗ trợ tài chính của Chính phủ, cùng với sự cố gắng của các đoàn chuyên gia nông nghiệp ở các nước châu Phi, với sự ưu tiên không áp dụng thuế thu nhập với cán bộ đi làm việc dài hạn, đồng thời xin tài trợ quốc tế để hỗ trợ cho các chương trình ở châu Phi...

BBT